

подальшому аналізі показників якості життя проводився в цілому по групі.

Фізичне функціонування досліджуваних підлітків становило $87,53 \pm 3,25$ балів, що свідчило про відсутність суттєвих обмежень фізичної активності цих хворих.

Аналіз середніх показників рольового функціонування підлітків із дифузним нетоксичним зобом, зумовленого фізичним та емоційним функціонуванням показав, що вони були достатньо високими та мали найбільшу варіативність $RP=85,73 \pm 6,01$ та $RE=82,33 \pm 5,11$.

Рівень соціального функціонування (SF) хворих був відносно високим ($84,27 \pm 3,79$), тобто підлітки оцінювали себе, як досить активних у межах спілкування з рідними та друзями.

Суб'єктивна оцінка психічного здоров'я (MH) хворих підлітків коливалася у межах ($59,2-77,3$). У третини досліджуваних (30,6 %) цей показник був запізким і становив $59,23 \pm 3,26$, що вказувало на наявність у них тривожних та депресивних станів, ознак психічного неблагополуччя.

Рівень життєвої активності (VT) коливався у межах ($65,3-72,7$) балів. При цьому у 26,5 % підлітків він був недостатньо високим ($65,31 \pm 3,08$), вони відмічали підвищену втому внаслідок навчального та психоемоційного навантаження.

Показник загального стану здоров'я (GH) у більшості підлітків із дифузним нетоксичним зобом мав середній рівень (76,62), але третина підлітків (30,6 %) мала достатньо низький показник за цією шкалою $55,12 \pm 2,39$, який вони пов'язували із своїм самопочуттям та втомою.

Таким чином, вивчення якості життя хворих підлітків із дифузним нетоксичним зобом надає можливість своєчасно виявити контингент, який потребує підвищеної уваги з боку невролога та медичного психолога.

ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ ЗНЗ У ФОРМУВАННІ ПРЕВЕНТИВНОГО ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА

В.І. Кириченко

Інститут проблем виховання НАПН України, м. Київ

Науковцями лабораторії превентивного виховання Інституту проблем виховання НАПН України було здійснено вивчення стану й особливостей організації партнерської взаємодії ЗНЗ у формуванні превентивного виховного середовища. Дослідженням були охоплені учасники навчально-виховного процесу навчальних закладів мегаполісу (М), великого міста (ВМ), сільської місцевості (СМ) загальною кількістю – 306 респондентів.

При оцінюванні системності різних напрямів взаємодії, виявилось, що найбільш сталими у часі й традиційними напрямами є формування здорового способу життя (М – 56,9 %; ВМ – 41,6 %; СМ – 38,2 %), забезпечення ергономічних показників навчально-виховного процесу (М – 43,1 %; ВМ – 32,5 %; СМ – 18,6 %) та профілактика девіацій і чиячої бездоглядності (М – 37,9%; ВМ – 29,2%; СМ – 30,3 %). Одночасно найбільш

нерозробленим виявився напрям „співпраця з установами державної системи підтримки людини”, до яких відносяться правоохоронні, медичні, екологічні установи, служби порятунку тощо. У мегаполісі з ними співпрацюють 6,9 %; великому місті 7,1 %, сільській місцевості 3,6 %.

Понад дві третини (68,3 %) респондентів визначають партнерську взаємодію як необхідну умову успішного функціонування й розвитку навчального закладу, формування превентивного виховного середовища.

Водночас, відповіді на питання «Кого б Ви обрали партнером у створенні превентивного виховного середовища?» висвітлюють істотну різницю в окресленні кола потенційних і реальних суб'єктів партнерської взаємодії ЗНЗ педагогами, батьками і учнями.

Дані опитування засвідчують, що педагоги (*n*) найбільше покладаються на досвід колег із позашкільних навчальних закладів (69,3 %) та сфери культури і спорту (58,1 %) представників органів місцевого самоврядування (58,2 %) і батьків (54,7 %). Батьки (також до числа бажаних партнерів зараховують, насамперед, фахівців сфери культури і спорту (53,9 %), педагогів позашкільних навчальних закладів (52,0 %) і представників релігійних конфесій (37,4 %). Учні (*y*) серед партнерів найбільш хочуть бачити власних батьків (65,9 %), фахівців сфери культури і спорту (53,9%) і педагогів позашкільних навчальних закладів (39,8 %).

Порівняно невеликий відсоток набрали такі важливі партнери, як медичні працівники (*n* – 29,4 %; *b* – 22,1 %; *y* – 7,3%), громадські організації (*n* – 27,5%; *b* – 22,3%; *y* – 14,7%) і фахівці державної системи підтримки людини (*n* – 14,1%; *b* – 9,4%; *y* – 4,8%).

Не менш цікавим є розподіл відповідей з окреслення кола реальних партнерів навчального закладу.

Результати порівняльного аналізу яскраво засвідчують різницю між колами реальних і потенційних партнерів ЗНЗ. Найбільш промовистою є різниця між уявленнями респондентів і реальними результатами по батькам (педагоги: *n* – 54,7%, *p* – 26,7%; батьки: *n* – 37,2%, *p* – 21,4%; учні: *n* – 65,9%, *p* – 32,1%) і представникам місцевого самоврядування (педагоги: *n* – 58,2%, *p* – 9,5%; батьки: *n* – 23,7%, *p* – 4,3%; учні: *n* – 8,5%, *p* – 2,1%).

Наомість достатньо близькими виявилися показники за позиціями „громадська організація” (педагоги: *n* – 27,5 %, *p* – 24,5 %; батьки: *n* – 22,3 %, *p* – 27,5 %; учні: *n* – 14,7 %, *p* – 12,3 %) і фахівці сфери культури і спорту (педагоги: *n* – 58,1 %, *p* – 56,5 %; батьки: *n* – 53,9 %, *p* – 48,2 %; учні: *n* – 47,6 %, *p* – 51,5 %), що може побічно свідчити про сталість зв'язків ЗНЗ із цими суб'єктами партнерської взаємодії.

Привертає увагу, що незалежно від місця розташування навчального закладу несподівано високі відсотки вибору отримали представники релігійних конфесій. Практично понад третину батьків (37,4 %) і майже третина педагогів (29,8 %) хочуть бачити їх своїми партнерами у вихованні дітей. Частка учнів, які визначили цю групу партнерів, є також високою – 21,7 %. І хоча цифри реальних зв'язків є значно

нижчими (педагоги: $p = 14,8\%$; батьки: $p = 10,5\%$; учні: $p = 5,8\%$), можна зробити висновок, що ці партнерські відносини мають потужний потенціал.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

І.А. Клишпа

ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН», м. Харків

Дослідження останніх років доводять, що шкідливі звички стали для підлітків повсякденними. За останні п'ять років діти на два роки раніше почали курити, вживати алкоголь та наркотичні речовини. Кількість українських школярів, що регулярно вживають алкоголь та наркотики, за останні десять років збільшилась майже вдвічі. За рік в Україні помирають від алкоголізму приблизно 40 тис. чоловік, серед яких понад 5% - неповнолітні. Майже 22 тис. дітей та підлітків на рік здійснюють правопорушення, більшість в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння. Ресструється стійка тенденція омолодження контингенту, у якого виявляються хвороби, що передаються статевим шляхом (високий рівень захворюваності серед 18-19 літніх підлітків перевищує захворюваність серед дорослих).

Відділом гігієни дітей шкільного віку та підлітків проведено соціально-гігієнічне дослідження проблем поширеності шкідливих звичок серед учнів дев'ятих та одинадятих класів Харківських загальноосвітніх навчальних закладів. Дослідження проводилось анонімно.

Заперечили досвід курінця 47% учнів, вживання алкоголю - 30,6%, наркотичних речовин - 95,6%, інтимних відносин - 80,2%. Середня інтенсивність вживання сигарет складала - 2-5 сигарети на добу у 21,1% підлітків, 6 - 10 сигарет - у 13,6% (хлопці - 11,6%, дівчата - 14%); більше 10 на добу - 16,3% хлопців. Більшість підлітків, що курять, залучились до цієї шкідливої звички в 11-12 років.

Для 15% підлітків залученням до вживання алкоголю став вік 10-11 років, а перша спроба, взагалі, відбулась в 7-9 років. Інколи батьки самі залучають підлітків до вживання алкоголю на родинних святах у сімейному колі, не зважаючи, що на формування шкідливих звичок впливає саме наявність цих негативних явищ в родині. За результатами досліджень, в сім'ях дівчат мати та бабуся курили та вживали алкогольні напої частіше, ніж у хлопців, отже ці дівчата входять в групу ризику формування в них нікотинової та алкогольної залежності. В стані алкогольного сп'яніння бачили своїх друзів 72,2% підлітків.

Початком інтимних відносин для учнів став вік чотирнадцяти років.

Майже 60% підлітків впевнені, що їх поведінка щодо формування шкідливих звичок цілком безпечна; 22,3% учнів визнають, що є ризик, пов'язаний з оточенням; 11,5% вважають свою поведінку небезпечною і 3,6%, що є реальна загроза. Проте, понад 17% учнів усвідомлюють, що в них сформувалась нікотинова залежність.